

ДОГОВІРНІ ФОРМИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ ПРАВАМИ НА ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ПРИКЛАДАХ YOUTUBE ТА ІНШИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ

CONTRACTING FORMS FOR THE DISPOSAL OF RIGHTS TO OBJECTS OF COPYRIGHT ON THE EXAMPLES OF YOUTUBE AND OTHER ONLINE PLATFORMS

Актуальність статті полягає в тому, що нині письмові договори щодо розпорядження майновими правами на твори в мережі Інтернет зазвичай не укладаються, хоча кожного дня укладаються ліцензійні договори без додержання письмової форми, які фактично діють. Тому для України цікавим має бути досвід європейських країн у цій сфері для зменшення кількості порушень і сприяння використанню українським населенням ліцензійного контенту. Метою статті є аналіз договірних форм розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших онлайн-платформах. Завданням статті є з'ясування сутності договірних форм розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших онлайн-платформ. Стаття досліджує договірні форми розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших інтернет-платформ. Зазначається, що умови ліцензій, за якими надаються права на використання певного об'єкта авторського права, дуже різноманітні, що пояснюється особливостями окремих об'єктів, сферою їх використання та політикою правовласника. Зроблено висновок, що ліцензійна форма використання творів в інтернеті є ефективним механізмом забезпечення дотримання прав авторів та інших осіб, які володіють авторськими правами. Автор дійшов висновку, що на увагу заслуговує модель під назвою Creative Commons, створена американськими розробниками, концепція якої зводиться до тези «деякі права захищені», на відміну від класичного гасла авторського права «усі права захищені». Ця модель існує із 2002 року і являє собою набір ліцензій на захищені авторським правом твори, які є безкоштовними для загального користування та забезпечують умови, необхідні для захисту авторських прав. Концепція Creative Commons передбачає більш гнучку систему взаємодії між користувачами та правовласниками, що дозволяє останнім швидко і без допомоги юристів визначати обсяг дозволу на використання своїх творів, розміщених в інтернеті. Ліцензії Creative Commons дозволяють мережеві ресурси з дуже гнучкими умовами. Важливими та позитивними чинниками в цій ситуації є широке використання ліцензій Creative Commons та наявність розробленої та зрозумілої послуги для недосвідчених користувачів. Загалом ліцензії Creative Commons – це механізм, який дуже активно розробляється та застосовується. Такі ліцензії не суперечать загальним принципам авторського права та не заважають вільному розповсюдженню вмісту.

***Ключові слова:** договірні форми, авторське права, об'єкти авторського права, інтернет-платформи.*

The relevance of the article is that currently written agreements on the disposal of property rights to works on the Internet, as a rule, are not concluded, although in fact every day license agreements are concluded without following the written form, which are actually valid. Therefore, Ukraine should be interested in the experience of European countries in this area in order to reduce the number of violations and promote the use of licensed content by the Ukrainian population. The purpose of the article is to analyze the

contractual forms of copyright disposal on the examples of YouTube and other online platforms. The purpose of the article is to clarify the essence of contractual forms of copyright management on the examples of YouTube and other online platforms. The article explores the contractual forms of disposal of rights to copyright objects using examples from YouTube and other online platforms. It is noted that the terms of the licenses under which the rights to use a certain copyright object are granted are very diverse, which is explained by the peculiarities of individual objects, the scope of their use, and the copyright holder's policy. It is concluded that the licensed form of using works on the Internet is an effective mechanism for ensuring the observance of the rights of authors and other persons who own copyrights. The author came to the conclusion that a model called Creative Commons, created by American developers, deserves attention, the concept of which is reduced to the thesis "some rights are protected" in contrast to the classic slogan of copyright "all rights reserved". This model has been in place since 2002 and is a set of licenses for copyrighted works that are free for public use and provide certain conditions necessary for copyright protection. The concept of Creative Commons provides for a more flexible system of interaction between users and rights holders, allowing the latter to quickly and without the assistance of lawyers determine the amount of permission to use their works posted on the Internet. Creative Commons licenses allow network resources with very flexible terms. Important and positive factors in this situation are the widespread use of Creative Commons licenses and the availability of a developed and understandable service for inexperienced users. In general, Creative Commons licenses are a mechanism that is very actively developed and applied. Such licenses do not conflict with the general principles of copyright and do not interfere with the free distribution of content.

Key words: *contractual forms, copyright, objects of copyright, Internet platforms.*

Вступ. Нормативного регулювання суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням вільних публічних ліцензій для використання творів у мережі Інтернет, нема не лише в Україні, судова практика таких країн, як Бельгія, Німеччина, Нідерланди, Ізраїль, Іспанія, поступово визнає вільні публічні ліцензії джерелами права [1].

Найзручнішою і найпоширенішою формою договірної використання творів у мережі Інтернет є ліцензійна. Натепер у світі є безліч різновидів таких ліцензій залежно від предмета, об'єкта, сфери ліцензування.

Як вітчизняне законодавство, так і законодавство більшості держав не визначають чіткого змісту, структури та форми (лише вказується, що вона має бути письмовою) ліцензійного договору, що залишає сторонам свободу договору. Щодо форми ліцензій у мережі Інтернет в Україні, чи не найпроблемнішим питанням є обов'язковість письмової форми договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Наслідком недодержання письмової форми є нікчемність правочину (ч. 2 ст. 1107 Цивільного кодексу (далі – ЦК) України). Проте нині письмові договори щодо розпорядження майновими правами на твори в мережі Інтернет зазвичай не укладаються, хоча кожного дня укладаються ліцензійні договори без додержання письмової форми, які фактично діють.

Тому для України цікавим має бути досвід європейських країн у цій сфері для зменшення кількості порушень і сприяння використанню українським населенням ліцензійного контенту.

Зазначена тематика висвітлена у працях: К.Н. Анненкова, Б.С. Антімонова, Н.П. Бааджи, А.О. Гордона, М.Л. Дювернуа, С.Г. Займовського, О.В. Ієвіні, О.С. Іоффе, Я.А. Канторовича, А.А. Кетрарь, А.В. Кирилук, Д.А. Коптева, Ю.В. Олександрійського, А.В. Панкевича, В.С. Петренка, О.О. Пиленка, К.П. Победоносцева, С.В. Резниченко, О.П. Сергеева, В.І. Серебровського, Ю.Ю. Симонян, В.І. Сінайського, Г.О. Слядневої, В.Д. Спасовича, Р.О. Стефанчука, І.Г. Табашнікова, Г.О. Ульянової, А.Ф. Федоріва, Є.О. Харитоновна, О.І. Харитоновної, С.А. Чернишової, Г.Ф. Шершеневича, Р.Б. Шишки, О.О. Штефан та інших. Проте поширені погляди на об'єкти авторського права є досить різноманітними, більшість із них, по суті, є продовженням (розвитком) тих думок, що існують у цивілістичній теорії щодо об'єктів цивільного права. Зокрема, такими об'єктами пропонується розуміти: акції, самі суб'єктивні права, майнові блага, поведінку їх учасників (акціонерів) щодо здійснення своїх прав та обов'язків, дії суб'єктів цивільно відносин тощо. Водночас майже всі думки мають недоліки, а інколи і внутрішні суперечності.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз договірних форм розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших онлайн-платформ. Завданням статті є з'ясування сутності договірних форм розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших онлайн-платформ.

У статті вперше проведено аналіз договірних форм розпорядження правами на об'єкти авторського права на прикладах YouTube та інших онлайн-платформ.

Результати дослідження. Умови ліцензій, за якими надаються права на використання певного об'єкта авторського права, дуже різноманітні, що зумовлюється особливостями окремих об'єктів, сфери їх використання, політикою правоволодільця тощо. Розкриття питання щодо ліцензування творів у мережі Інтернет потребує врахування особливостей окремих об'єктів авторського права, тому надалі буде схарактеризовано різні моделі ліцензування, зважаючи на специфіку окремих об'єктів авторського права, що розміщуються в мережі Інтернет.

У світі існує безліч моделей онлайн-ліцензування літературних творів, які також використовуються в Україні. Передусім варто звернути увагу на онлайн-платформи, які надають доступ до різноманітних публікацій, але обмежують його цілою низкою винятків і умов. Це, наприклад, Blackwell Publishing – онлайн-платформа, що має такі особливості:

- матеріал, який розміщений на цій платформі, не може бути наданий із комерційною метою третій особі або опублікований без письмової згоди Blackwell;
- у разі неправомірного використання контенту, завантаження без ліцензії відбувається блокування доступу до вебсайту;
- контент, що міститься на цій платформі, може використовуватись суто без мети отримання прибутку у зв'язку з його використанням;
- для розповсюдження та пересилання за допомогою електронної пошти публікацій необхідна обов'язкова попередня згода від Blackwell Publishing.

Багато друкованих періодичних видань, журналів тощо мають онлайн-версії, використання яких дозволяється лише за певних умов. Часто користувачам дозволяється використовувати онлайн-контент лише в особистих цілях і завантажувати в пам'ять комп'ютера чи іншого пристрою. У такому разі збереження в робочій пам'яті комп'ютера дозволяється, якщо завантажений матеріал використовується виключно для особистих цілей і без комерційної мети. Можуть існувати винятки, що дозволяють вилучувати з вебсайту контент для інформаційної мети, але за умови зазначень правоволодільця.

Популярною в Європейському Союзі є модель ліцензування Managing IP, особливістю якої є різноманітність способів укладання договорів, умови отримання доступу до вебсайту, наявність нестандартних систем управління цифровими правами та технічних засобів захисту, що перебувають під протекторатом різних країн, а також урахування місця проживання різних користувачів [2].

Існує величезна кількість вебресурсів, які надають змогу користувачам прослуховувати, завантажувати й іншим способом використовувати музичний контент, що розміщений у мережі Інтернет. Незважаючи на різноманітність моделей ліцензування музичних творів, вони мають схожі умови надання права використання творів, але відрізняються способами укладання ліцензій, умовами отримання доступу до вебсайту тощо.

Однією з найбільших у світі платформ продажу музичних творів у цифровому форматі є eMusic. У разі використання музичного контенту за допомогою вказаної платформи користувачам не можна надавати / передавати отриманий цифровий примірник музичного твору будь-якій третій особі, але дозволяється здійснювати копії виключно для особистого використання. Обмеження, які визначені в ліцензії, забороняють будь-які дії щодо матеріалів, пов'язаних із послугою, які порушують авторські права третіх осіб. Подібної ліцензійної політики дотримується й конкурент eMusic – сервіс потокового прослуховування музики Apple Music.

Окрім уже зазначених моделей, існують і Starzik's music, Sony Connect, Tiscali Music Downloads, Magnatune, EMI Music тощо.

В умовах технологічного прогресу дуже часто має місце ситуація, за якої користувачі мережі Інтернет отримують доступ до онлайн-перегляду аудіовізуальних творів (кінофільмів тощо) ще до виходу їх на екранах кінотеатрів, що, у свою чергу, спричиняє мільйонні збитки для правоволодільців. У такому разі мають місце порушення авторських прав, проте притягнути до відповідальності порушників дуже важко.

У світі розроблені і функціонують сотні моделей ліцензування аудіовізуальної продукції в мережі Інтернет, умови яких спрямовані на заохочення користувачів використовувати ліцен-

зійний контент. Загалом моделі ліцензування аудіовізуальних творів є подібними одна до одної, мають схожі умови щодо надання права на використання творів, але відрізняються способами укладення ліцензій, умовами отримання доступу до вебсайтів, де розміщений контент, характеризуються різними системами управління правами на цифрові примірники аудіовізуальних творів.

В умовах інформаційних трансформацій у суспільстві актуальним є питання ліцензування програмного забезпечення як невід'ємної складової частини кожного комп'ютера й інших електронних пристроїв.

Іноді можуть використовуватись стандарти сертифікації, що розроблені в межах ініціативи Open Source. Ще одним способом ліцензування програмного забезпечення є GNU General Public License – одна з найпопулярніших ліцензій на вільне програмне забезпечення, метою якої є надання користувачеві прав на копіювання, зміну й розповсюдження програми та зобов'язань, згідно з якими користувачі всіх похідних від неї програм теж отримують ці права.

Розвиток цифрового середовища став передумовою того, що користувачі можуть бути авторами і навпаки. Популярною моделлю ліцензування у світі є також ліцензії на відкрите програмне забезпечення, які засновані на таких принципах, як: можливість користувачів використовувати програмне забезпечення для будь-яких цілей, вносити зміни до нього та розповсюджувати його без згоди правоволодільця. Проте на користувача можуть накладатись й певні обов'язки. Так, наприклад, за умовами Загальної публічної ліцензії (GPL) користувач, у разі внесення змін до програми, зобов'язаний надати відкритий доступ до вихідного коду. Мета такої моделі ліцензування – безперервний розвиток і вдосконалення програмного забезпечення. Для активного впровадження такої моделі ліцензування Організація економічного співробітництва та розвитку (міжнародна організація, яка надає рекомендації щодо покращення соціально-економічної сфери, зокрема, сфери інтелектуальної власності) розробляє різні моделі правил ліцензування, що відрізняються від тих, які використовують зазвичай розробники програмного забезпечення.

Вільне програмне забезпечення надає розробникам і користувачам можливість вільного використання програм, а саме можливість отримувати доступ до вихідного коду програми, вносити зміни до нього, удосконалювати його та розповсюджувати змінені версії без попереднього узгодження із правоволодільцем і без виплати йому винагороди.

Модель вільного використання програмного забезпечення часто застосовується й до інших об'єктів авторського права, наприклад до відкритого контенту або суспільного надбання.

В Європейському Союзі умови таких ліцензій розробляються із врахуванням Директиви «Про правову охорону комп'ютерних програм» від 14 травня 1991 р. № 91/250/ЄЕС [3] та Директиви «Про гармонізацію окремих аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві» від 22 травня 2001 р. № 2001/29/ЄС [4].

Іноді у вільних ліцензіях обмеження є дуже незначними (вимога посилається на первісних розробників та зберігати відкритість у разі подальшого поширення модифікованої програми), а іноді навпаки – дозволяється поширювати програмне забезпечення лише разом із вихідним кодом і текстом ліцензії, не вносячи зміни до неї.

Проблемою, що виникає під час застосування моделі вільного ліцензування, є відмова користувача розповсюджувати або робити доступним змінений код, що є умовою GPL. Отже, використання програмного забезпечення з порушенням умов GPL є порушенням авторського права, що є підставою для судового захисту.

Можна виділити загальні ознаки й особливості ліцензій Creative Commons:

– не вимагають укладання письмового договору між правовласником і користувачем твору, а також будь-якої реєстрації;

– початок використання твору за ліцензією Creative Commons розглядається як конклюдентна дія;

– ліцензії Creative Commons спрямовані на виникнення правовідносин щодо об'єктів авторського й суміжних прав між правовласником та широким колом осіб. Отже, можна віднести їх до невиключних ліцензій, які не виключають можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у визначеній сфері [5];

– такі ліцензії складаються із трьох рівнів: перший – юридичний текст ліцензії; другий – короткий виклад, зручний довідник для ліцензіарів і ліцензіатів, який узагальнює й виражає деякі найважливіші умови; третій рівень ліцензії створено для розпізнавання комп'ютерними програмами (від пошукових систем до офісних програм і засобів для редагування музики, що відіграють велику роль у створенні, копіюванні, вивченні й розповсюдженні творів).

Висновки. На умовах Creative Commons надається дозвіл на використання, серед іншого, але не обмежуючись, таких творів, як: проєкти фонду Вікіпедія, Вікіновини, матеріали Публічної наукової бібліотеки (Public Library of Science), Музика з архіву Jamendo, Конспекти Массачусетського технологічного інституту тощо.

Отже, ліцензійна форма використання творів в мережі Інтернет є ефективним механізмом забезпечення дотримання прав авторів та інших осіб, яким належать авторські права, а також механізмом, який дозволяє утримати баланс інтересів користувачів та правоволодільців.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень варто визначити вироблення наукових пропозицій та рекомендацій стосовно оптимізації положень чинного законодавства України з питань форми розпорядження правами на об'єкти авторського права на інших онлайн-платформах.

Список використаних джерел:

1. Category: Case Law – CC Wiki. URL: http://wiki.creativecommons.org/Category:Case_Law (дата звернення: 01.12.2020).
2. The Implementation, Application and Effects of the EU Directive on Copyright in the Information Society https://www.ceps.eu/system/files/SR120_0.pdf (дата звернення: 01.02.2020).
3. Про правову охорону комп'ютерних програм : директива від 14 травня 1991 р. № 91/250/ЄЕС.
4. Про гармонізацію окремих аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві : директива від 22 травня 2001 р. № 2001/29/ЄС.
5. Жилинкова О.В. Реалізація прав інтелектуальної власності в Інтернеті за допомогою ліцензій Creative commons. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3634> (дата звернення: 01.12.2020).

УДК 347.189

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.7>

ПОКРАСЬОН А.О., МАРТИНЮК К.М., БУЛКО Л.О.

**ПРАВО НА ІМ'Я ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ: ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ
ТА МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТИ**

THE RIGHT TO THE NAME OF AN INDIVIDUAL: CIVIL AND MORAL ASPECTS

Стаття присвячена аналізу особистого немайнового права фізичної особи на ім'я. У статті надається характеристика імені як явища, що забезпечує соціальне буття особистості, наведені думки щодо ролі імені в житті людини.

У роботі проведений аналіз особистого немайнового права на ім'я фізичної особи крізь призму правових норм, принципу розумності та моралі. У статті наголошується на важливості дослідженого права для сучасної людини та безпеці, що можуть становити дивні та безглузді імена.

Автори досліджують юридичну природу права на ім'я, звертаючись до чинного українського законодавства, аналіз норм права дозволяє зробити висновок, що кожна особа має право на ім'я, а також, що особливо важливо в цьому дослідженні, право й обов'язок щодо надання імені новонародженій дитині, за загальним правилом, надається батькам.

© ПОКРАСЬОН А.О. – студентка II курсу (Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)

© МАРТИНЮК К.М. – студентка II курсу (Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)

© БУЛКО Л.О. – студентка II курсу (Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого)